

Загальні запитання

1. Які існують типи декларацій, коли їх слід подавати і який звітний період вони охоплюють?

Законом передбачено чотири типи декларацій суб'єкта декларування:

1) щорічна декларація, яка подається у період з 00 годин 00 хвилин 01 січня до 00 годин 00 хвилин 01 квітня року, наступного за звітним роком. Така декларація охоплює звітний рік (період з 01 січня до 31 грудня включно), що передує року, в якому подається декларація, та містить інформацію станом на 31 грудня звітного року;

2) декларація суб'єкта декларування, який припиняє діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, що подається не пізніше дня такого припинення. Якщо припинення зазначених функцій відбулося з ініціативи роботодавця, декларація подається не пізніше двадцяти робочих днів з дня, коли суб'єкт декларування дізнався чи повинен був дізнатися про таке припинення.

Декларація суб'єкта декларування, який припиняє діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, охоплює період, який не був охоплений деклараціями, раніше поданими таким суб'єктом декларування, та містить інформацію станом на останній день такого періоду. Останнім днем такого періоду є день, що передує дню подання декларації. Під раніше поданими деклараціями розуміються як декларації, що були подані до Реєстру відповідно до Закону, так і декларації, що були подані відповідно до Закону України "Про засади запобігання і протидії корупції".

Припиненням державної служби в контексті статті 83 Закону України "Про державну службу" є закінчення відносин у сфері державної служби, які виникли між громадянином та державним органом з моменту набуття статусу державного службовця і тривають протягом проходження державної служби. Водночас цей Закон не містить поняття та терміну "припинення діяльності". Статтею 84 Закону України "Про державну службу" визначено підстави для припинення державної служби у зв'язку із втратою права на державну службу або його обмеження та особливості порядку звільнення державних службовців з таких підстав.

Втрата права на державну службу – це неможливість продовження відносин у сфері державної служби у зв'язку з підставами, зазначеними у пунктах 1 – 4 частини першої статті 84 цього Закону.

Разом з тим підставами припинення державної служби Законом визначено угоду сторін, ініціативу державного службовця, ініціативу суб'єкта призначення. У зазначених випадках за своїм характером державна служба споріднена з трудовими відносинами і термін "припинення державної служби" буде тотожним терміну "звільнення", що в свою чергу, може розглядатись як тотожний терміну "припинення діяльності" у розумінні статті 45 Закону, крім випадків коли

діяльність, пов'язана з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, не припиняється.

Зокрема, звільнення особи за переведенням або у разі, якщо особа стала переможцем конкурсу, через це звільнилася з роботи в одному органі і прийнята на роботу в інший орган наступного робочого дня, у такому випадку, звільнення не вважається припиненням діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування. Наприклад, особа звільнена наказом від 05.06.2018 з 05.06.2018, а наказом від 06.06.2018 її призначено на посаду в іншому органі. При цьому робота в обох органах повинна бути пов'язана з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування.

Відповідно до статті 41 Закону України "Про державну службу" державний службовець з урахуванням його професійної підготовки та професійної компетентності може бути переведений без обов'язкового проведення конкурсу на іншу посаду. Переведення здійснюється лише за згодою державного службовця. У такому випадку відбувається лише зміна посади або інших істотних умов праці, але фактично діяльність особи, пов'язана з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування в такому випадку не припиняється;

(доповнено абзацами п'ятим-дев'ятим згідно із змінами, внесеними рішенням Національного агентства від 29.12.2018 № 3225)

3) декларація суб'єкта декларування, який припинив діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, або іншу діяльність, зазначену у підпунктах "а" і "в" пункту 2, пункті 5 частини першої статті 3 Закону, що подається до 00 годин 00 хвилин 01 квітня року, наступного за звітним роком, у якому було припинено таку діяльність. Така декларація охоплює звітний рік (період з 01 січня до 31 грудня включно), що передує року, в якому подається декларація, та містить інформацію станом на 31 грудня звітного року. Разом з тим інформація про місце роботи (проходження служби) та займану посаду у такій декларації зазначається відповідно до місця роботи (проходження служби) та займаної посади, перебування (проходження) на яких зумовили обов'язок подання такої декларації.

Декларація суб'єкта декларування, який припинив діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, або іншу діяльність, зазначену у підпунктах "а" і "в" пункту 2, пункті 5 частини першої статті 3, не подається, якщо такий суб'єкт декларування до 1 квітня наступного року знов розпочинає діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, або іншу діяльність, зазначену у підпунктах "а" і "в" пункту 2, пункті 5 частини першої статті 3, і подає декларацію відповідно до частини першої статті 45 Закону (щорічну декларацію);

4) декларація суб'єкта декларування, який є особою, що претендує на зайняття посад, зазначених у пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 3 Закону, що подається до призначення або обрання особи на посаду.

Така декларація охоплює звітний рік (період з 01 січня до 31 грудня включно), що передує року, в якому особа подала заяву на зайняття посади (участь у конкурсі), якщо інше не передбачено законодавством, та містить інформацію станом на 31 грудня звітного року.

Законодавством можуть передбачатися особливості щодо процедури відбору кандидатів на зайняття вакантних посад суб'єктів декларування. Наприклад, положеннями частини першої статті 25 Закону України "Про державну службу" передбачено, що особа, яка бажає взяти участь у конкурсі, разом з іншими документами подає в установленому порядку до конкурсної комісії декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (далі – декларація), за минулий рік.

Особою, яка бажає взяти участь у конкурсі, при поданні до конкурсної комісії документів для участі у конкурсі може бути використаний будь-який тип раніше поданої декларації, якщо такою декларацією охоплено необхідний звітний період.

Водночас абзацом другим частини п'ятої статті 25 Закону України "Про державну службу" встановлено обов'язок переможця конкурсу перед призначенням на посаду державної служби подати декларацію за минулий рік.

Обов'язок особи, яка претендує на зайняття посади, зокрема державної служби, перед призначенням на посаду подавати зазначену декларацію також передбачений статтею 45 Закону.

З огляду на викладене, переможець конкурсу подає таку декларацію шляхом заповнення її на офіційному веб-сайті Національного агентства як декларацію кандидата на посаду із зазначенням конкретної назви посади. Декларація має бути подана не пізніше заяви про призначення на посаду.

Згідно з частиною четвертою статті 31 Закону України "Про державну службу" рішення про призначення або про відмову у призначенні на посаду державної служби переможця конкурсу приймається за результатами спеціальної перевірки відповідно до Закону та за результатами перевірки відповідно до Закону України "Про очищення влади".

З урахуванням положень частини першої статті 56 Закону стосовно осіб, які претендують на зайняття посад державної служби категорії "А" та "Б", а також посад з високим та підвищеним рівнем корупційних ризиків, перелік яких затверджено Національним агентством, проводиться спеціальна перевірка відповідно до зазначеного Закону, яка, зокрема передбачає перевірку достовірності відомостей, зазначених у декларації.

Саме декларація, яка була подана переможцем конкурсу, підлягає перевірці під час здійснення спеціальної перевірки відповідно до Закону.

(абзаци десятий-двадцять перший із змінами, внесеними рішенням Національного агентства від 29.12.2018 № 3225)

Окремо слід звернути увагу на етапність початку роботи системи декларування у 2016-2017 роках, яка визначена рішенням Національного агентства від 10.06.2016 № 2 "Про початок роботи системи подання та оприлюднення декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування", зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 15.07.2016 за № 958/29088.

Так, згідно із зазначеним рішенням Національного агентства, система подання та оприлюднення відповідно до Закону декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, розпочинає свою роботу в два етапи:

1) перший етап — з 00 годин 00 хвилин 01 вересня 2016 року для таких типів декларацій (повідомлень) та суб'єктів декларування:

(абзац двадцять четвертий із змінами, внесеними рішенням Національного агентства від 06.09.2016 № 18)

- щорічні декларації за 2015 рік службових осіб, які станом на 01 вересня 2016 року займають згідно зі статтею 50 Закону відповідальне та особливо відповідальне становище. Зазначені у цьому абзаці декларації подаються протягом 60 календарних днів з дати, визначеної у цьому абзаці;

(абзац двадцять п'ятий із змінами, внесеними рішенням Національного агентства від 06.09.2016 № 18)

- декларації, передбачені абзацом першим частини другої статті 45 Закону (декларації осіб, які припиняють діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування), службових осіб, які 01 вересня 2016 року чи пізніше цієї дати припиняють діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, та станом на день такого припинення займають згідно зі статтею 50 Закону відповідальне та особливо відповідальне становище;

(абзац двадцять шостий із змінами, внесеними рішенням Національного агентства від 06.09.2016 № 18)

2) другий етап — з 00 годин 00 хвилин 01 січня 2017 року для всіх інших суб'єктів декларування та декларацій (повідомлень), передбачених Законом.

Подання декларацій на першому та другому етапі здійснюється згідно із Законом шляхом заповнення відповідних форм на офіційному веб-сайті Національного агентства з питань запобігання корупції з використанням програмних засобів Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Водночас до 01 січня 2017 року усі суб'єкти, які не подають декларації на першому етапі декларування, продовжують подавати декларації за формою та в порядку, встановленими Законом України "Про засади запобігання і протидії корупції".

Слід також звернути увагу на те, що зазначена етапність початку роботи системи декларування не стосується осіб, зазначених у статті 52-1 Закону (особи, зазначені у пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 3 Закону, які належать до кадрового складу розвідувальних органів України та/або займають посади, перебування на яких становить державну таємницю, зокрема, у військових формуваннях та державних органах, що здійснюють оперативно-розшукову, контрозвідувальну, розвідувальну діяльність, а також особи, які претендують на зайняття таких посад). Такі особи розпочнуть подавати декларації згідно із Законом після затвердження Національним агентством відповідного порядку та набрання ним чинності.

(доповнено новим абзацом згідно із змінами, внесеними рішенням Національного агентства від 30.09.2016 № 57)

2. Чи слід подавати щорічну декларацію та декларацію перед припиненням діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, якщо суб'єкт декларування звільняється до 1 квітня?

Якщо суб'єкт декларування звільняється або іншим чином припиняє діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, до подання ним щорічної декларації за попередній рік (наприклад, 15 січня 2017 року), то йому рекомендується подавати щорічну декларацію за попередній рік (2016 рік) та окрему декларацію з 1 січня 2017 року до 14 січня 2017 року включно, тобто період, який не був охоплений раніше поданими деклараціями. Це зумовлено тим, що за різний звітний період (наприклад, 2016 та 2017 роки) застосовуються різні розміри ПМ.

(запитання 2 згідно із змінами, внесеними рішенням Національного агентства від 30.09.2016 № 57)

2-1. Чи необхідно суб'єктам декларування, поновленим на роботі за рішенням суду, подавати щорічні декларації за час вимушеного прогулу?

Відповідно до статті 235 Кодексу законів про працю України та статті 65 Закону України "Про виконавче провадження" рішення про поновлення на роботі незаконно звільненого або переведеного на іншу роботу працівника, прийняте органом, який розглядає трудовий спір, підлягає негайному виконанню. Рішення вважається виконаним боржником з дня видання відповідно до законодавства про працю наказу або розпорядження про поновлення стягувача на роботі та внесення відповідного запису до трудової книжки стягувача, після чого виконавець виносить постанову про закінчення виконавчого провадження.

Слід зазначити, що поновлення особи на роботі за рішенням суду означає відновлення його прав та обов'язків, визначених Конституцією та законами України, в тому числі щодо здійснення ними діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, чи іншої діяльності, зазначеної у підпунктах "а" і "в" пункту 2, пункті 5 частини першої статті 3 Закону.

Враховуючи викладене, особа, яку за рішенням суду було поновлено на роботі, повинна в наступному році до 1 квітня подати щорічну декларацію за рік, у якому відбулось поновлення (з дня фактичного виконання функцій держави або місцевого самоврядування чи іншої діяльності, зазначеної у підпунктах "а" і "в" пункту 2, пункті 5 частини першої статті 3 Закону), відповідно до частини першої статті 45 Закону (у разі якщо після поновлення на роботі особа продовжує працювати (здійснювати діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, чи іншої діяльності, зазначеної у підпунктах "а" і "в" пункту 2, пункті 5 частини першої статті 3 Закону).

У зв'язку з тим, що за час вимушеного прогулу суб'єкт декларування, поновлений на роботі за рішенням суду, фактично не виконував функцій держави або місцевого самоврядування чи іншу діяльність, зазначену у підпунктах "а" і "в" пункту 2, пункті 5 частини першої статті 3 Закону, подавати щорічну декларацію за час вимушеного прогулу суб'єкт декларування не зобов'язаний.

(доповнено новим запитанням згідно із змінами, внесеними рішенням Національного агентства від 29.12.2018 № 3225)

3. Хто вважається "посадовими і службовими особами" відповідно до підпункту "и" пункту 1 частини першої статті 3 та "посадовими особами" відповідно до підпункту "а" пункту 2 частини першої цієї статті Закону?

У цілях визначення суб'єктів, на яких поширюється дія Закону (відповідно до підпункту "и" пункту 1 частини першої статті 3 Закону), під "посадовими та службовими особами інших державних органів" слід розуміти працівників державних органів, які здійснюють функції представників влади або обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій.

Під "посадовими особами юридичних осіб публічного права" (відповідно до підпункту "а" пункту 2 частини першої статті 3 Закону) слід розуміти працівників юридичних осіб публічного права, які наділені посадовими повноваженнями здійснювати організаційно-розпорядчі чи адміністративно-господарські функції.

Визначальним при цьому є обсяг функцій (обов'язків) відповідного працівника.

Так, адміністративно-господарські функції (обов'язки) - це обов'язки з управління або розпорядження державним, комунальним майном (установлення порядку його зберігання, переробки, реалізації забезпечення контролю за цими операціями тощо). Такі повноваження в тому чи іншому обсязі є у начальників планово-господарських, постачальницьких, фінансових відділів і служб, завідуючих складами, магазинами, майстернями, ательє, їх заступників, керівників відділів підприємств, відомчих ревізорів та контролерів тощо.

Організаційно-розпорядчі функції (обов'язки) - це обов'язки щодо здійснення керівництва галуззю промисловості, трудовим колективом, ділянкою роботи, виробничою діяльністю окремих працівників на підприємствах, в установах чи організаціях незалежно від форм власності. Такі функції виконують, зокрема, керівники міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, державних, комунальних підприємств, установ або організацій, їхні заступники, керівники структурних підрозділів (начальники цехів, завідувачі відділами, лабораторіями, кафедрами), їхні заступники, особи, які керують ділянками робіт (майстри, виконробы, бригадири тощо).

Слід зазначити, що працівники підприємств, установ, організацій, які виконують професійні, виробничі (водій, швачка тощо) або технічні (друкарка, охоронник, оператор котельні тощо) функції, визнаються посадовими особами лише за умови, що разом із цими функціями, вони виконують організаційно-розпорядчі або адміністративно-господарські обов'язки.

Працівники патронатних служб, інші працівники державних органів, які виконують функції з обслуговування, можуть відноситися до посадових та службових осіб відповідно до підпункту "и" пункту 1 частини першої статті 3 Закону за умови відповідності зазначеним вище характеристикам.

При цьому, у цілях визначення суб'єктів декларування, згідно із Законом, слід застосовувати вужче тлумачення і вважати службовими, посадовими особами – суб'єктами декларування лише тих працівників, на яких покладено відповідні обов'язки на постійній основі. Наприклад, наявність у посадовій інструкції працівника (спеціаліста, головного спеціаліста тощо) положення про те, що він може виконувати певні додаткові організаційно-розпорядчі або адміністративно-господарські обов'язки на час відсутності керівника структурного підрозділу не є достатнім для того, щоб вважати такого працівника посадовою чи службовою особою, яка є суб'єктом декларування відповідно до Закону. Цей висновок не змінюється навіть в разі фактичного виконання таких обов'язків упродовж звітнього періоду. Тобто в разі тимчасового виконання працівником організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських обов'язків на час відсутності керівника підрозділу у звітному періоді у нього не виникає обов'язок подати декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за цей період.

Крім цього у цілях декларування необхідно враховувати підпункт 23 пункту 3 розділу III "Прикінцеві та перехідні положення" Закону України "Про вищу раду правосуддя", відповідно до якого дія розділу VII "Фінансовий контроль" Закону не поширюється на посадових осіб закладів, установ та організацій, які здійснюють основну діяльність у сфері соціального обслуговування населення, соціальної та професійної реабілітації інвалідів і дітей-інвалідів, соціального захисту ветеранів війни та учасників антитерористичної операції, охорони здоров'я (крім керівників закладів охорони здоров'я центрального, обласного, районного, міського (міст обласного значення, міст Києва та Севастополя) рівня), освіти (крім керівників вищих

навчальних закладів та їх заступників), науки (крім президентів Національної академії наук України та національних галузевих академій наук, перших віце-президентів, віце-президентів та головних учених секретарів Національної академії наук України та національних галузевих академій наук, інших членів Президії Національної академії наук України та президій національних галузевих академій наук, обраних загальними зборами Національної академії наук України та національних галузевих академій наук відповідно, керівників науково-дослідних інститутів та інших наукових установ), культури, мистецтв, відновлення та збереження національної пам'яті, фізичної культури, спорту, національно-патріотичного виховання."

(запитання 3 згідно із змінами, внесеними рішенням Національного агентства від 30.09.2016 № 57, від 13.01.2017 № 24)

3-1. Чи відносяться нотаріуси (державні та приватні) до суб'єктів декларування?

Згідно з статтею 1, підпунктом "б" пункту 2 частини першої статті 3, частини першої статті 45 Закону особи, які не є державними службовцями, посадовими особами місцевого самоврядування, але надають публічні послуги, зокрема, нотаріуси, не є суб'єктами декларування.

Водночас, нотаріуси є суб'єктами, на яких поширюється дія Закону, зокрема, вимоги та обмеження, передбачені статтями 22, 23, 28 Закону (обмеження щодо виконання службових повноважень чи свого становища, обмеження щодо одержання подарунків, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів).

Враховуючи викладене, нотаріуси (державні та приватні) не належать до суб'єктів декларування та декларації не подають.

(доповнено новим запитанням згідно із змінами, внесеними рішенням Національного агентства від 30.09.2016 № 57)

3-2. Чи відносяться працівники патронатної служби до суб'єктів декларування?

Під "посадовими та службовими особами інших державних органів" слід розуміти працівників державних органів, які здійснюють функції представників влади або обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій.

Відповідно до статті 92 Закону України "Про державну службу" до посад патронатної служби належать посади радників, помічників, уповноважених та прес-секретаря Президента України, працівників секретаріатів Голови Верховної Ради України, його Першого заступника та заступника, працівників патронатних служб Прем'єр-міністра України та інших членів Кабінету Міністрів України, помічників-консультантів народних депутатів України, помічників та наукових консультантів суддів Конституційного Суду України, помічників суддів, а також посади патронатних служб в інших державних органах.

Відповідно до частини другої статті 9 Закону України "Про державну службу" під час виконання своїх обов'язків державний службовець не зобов'язаний виконувати доручення працівників патронатної служби. Наведене свідчить про відсутність обов'язковості виконання будь-яких доручень працівників патронатної служби. Відтак, працівники патронатної служби не здійснюють організаційно-розпорядчих функцій. Зазначене виключає можливість віднесення працівників патронатної служби до суб'єктів декларування, які вказані у підпункті "и" пункту 1 частини першої статті 3 Закону.

Виняток становлять керівники патронатних служб, які можуть давати обов'язкові вказівки іншим працівникам патронатної служби. Тому, якщо до повноважень керівника патронатної служби належать організаційно-розпорядчі функції, він є посадовою особою державних органів, отже, є суб'єктом декларування, згідно зі статтею 45 Закону.

(доповнено новим запитанням згідно із змінами, внесеними рішенням Національного агентства від 22.02.2017 № 59)

3-3. Чи відносяться посадові особи, особи, які входять до складу наглядової ради банків, придбаних державою відповідно до статті 41¹ Закону України "Про систему гарантування вкладів фізичних осіб", до суб'єктів декларування?

Статтею 1 Закону визначено, що суб'єктами декларування є особи, зазначені у пункті 1, підпунктах "а" і "в" пункту 2, пунктах 4 і 5 частини першої статті 3 Закону, інші особи, які зобов'язані подавати декларацію відповідно до Закону.

Відповідно до підпункту "а" пункту 2 частини першої статті 3 Закону суб'єктами декларування є посадові особи юридичних осіб публічного права, які не зазначені у пункті 1 частини першої цієї статті, особи, які входять до складу наглядової ради державного банку, державного підприємства або державної організації, що має на меті одержання прибутку.

Згідно зі статтею 81 Цивільного кодексу України юридичні особи, залежно від порядку їх створення, поділяються на юридичних осіб приватного права та юридичних осіб публічного права.

Юридична особа публічного права створюється розпорядчим актом Президента України, органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування. Порядок утворення та правовий статус юридичних осіб публічного права встановлюються Конституцією України та законом.

Статтею 83 Цивільного кодексу України визначено, що юридичні особи можуть створюватися у формі товариств, установ та в інших формах, встановлених законом.

Згідно з положеннями статті 337 Господарського кодексу України державним є банк, створений за рішенням Кабінету Міністрів України на основі

державної власності. Статут державного банку затверджується постановою Кабінету Міністрів України. Найменування державного банку повинно містити слово "державний".

Положеннями статті 7 Закону України "Про банки і банківську діяльність" визначено, що державний банк – це банк, сто відсотків статутного капіталу якого належать державі. Державний банк створюється за рішенням Кабінету Міністрів України.

При цьому положеннями статті 41¹ Закону України "Про систему гарантування вкладів фізичних осіб" визначено, що норми статті 7 Закону України "Про банки і банківську діяльність" не поширюються на банк, придбаний державою відповідно до цієї статті.

Враховуючи вищевикладене, посадові особи, особи, які входять до складу наглядової ради банків, придбаних державою відповідно до статті 41¹ Закону України "Про систему гарантування вкладів фізичних осіб", не є суб'єктами декларування в розумінні підпункту "а" пункту 2 частини першої статті 3 Закону.

(доповнено новим запитанням згідно із змінами, внесеними рішенням Національного агентства від 29.12.2018 № 3222)

3-4. Як заповнювати декларацію особам, для яких посада суб'єкта декларування не є основною або які займають посади, обидві з яких є посадами суб'єкта декларування?

Відповідно до статті 46 Закону у декларації зазначаються, зокрема, відомості про місце роботи (проходження служби) суб'єкта декларування, займану ним посаду (пункт 1 частини першої статті 46 Закону), а також про посаду чи роботу, що виконується або виконувалася суб'єктом декларування за сумісництвом у звітному періоді (пункт 11 частини першої статті 46 Закону).

Проблемними у зв'язку з цим є ситуації, коли основне місце роботи суб'єкта декларування не пов'язане з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування або коли як основне місце роботи особи, так і робота (посада) за сумісництвом пов'язані з виконанням зазначених функцій.

Це стосується, наприклад, депутатів місцевих рад, які не працюють в раді на постійній основі, членів наглядових рад державних чи комунальних підприємств, для яких ця робота не є основною, тощо.

Зазначеним суб'єктам декларування слід керуватися таким.

1. У розділі декларації "Інформація про суб'єкта декларування" у полях, які стосуються місця роботи та займаної посади, слід зазначити посаду, у зв'язку з якою виник обов'язок подати декларацію (наприклад, посаду депутата місцевої ради чи члена наглядової ради). Те саме стосується кандидатів на такі посади суб'єктів декларування.

Якщо ж особа займає дві посади, обидві з яких є посадами суб'єкта декларування (наприклад, члена виконавчого комітету місцевої ради та депутата місцевої ради або члена наглядової ради державного підприємства та державного

службовця) і при цьому одна з посад віднесена до посад службових осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище (відповідно до примітки до статті 50 Закону), то в розділі "Інформація про суб'єкта декларування" вказується саме посада службової особи, яка займає відповідальне та особливо відповідальне становище, оскільки її декларація підлягає обов'язковій повній перевірці. Якщо ж жодна з посад суб'єкта декларування не віднесена до посад службових осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, то вказується та посада, яка є основним місцем роботи суб'єкта декларування, в дужках вказується інша займана посада.

2. При заповненні розділу декларації "Інформація щодо роботи за сумісництвом" в полях, які стосуються посади чи роботи, що виконується або виконувалася за сумісництвом, у зазначених ситуаціях слід виходити з того, яка робота є основною для особи. Відповідно, в цьому розділі зазначається лише посада чи робота, яка виконувалася у звітному періоді за сумісництвом до основної. Для прикладу:

якщо суб'єкт декларування є членом наглядової ради державного підприємства, а також є державним службовцем, то в розділі декларації "Інформація щодо роботи за сумісництвом" така особа зазначає посаду члена наглядової ради державного підприємства та будь-яку іншу роботу (посаду), додаткову до основної роботи на державній службі.

(доповнено новим запитанням згідно із змінами, внесеними рішенням Національного агентства від 16.03.2017 № 85;

запитання згідно із змінами, внесеними рішенням Національного агентства від 29.12.2018 № 3225)

3-5. Хто відноситься до суб'єктів декларування з числа складу виборчих комісій відповідно до законів України "Про місцеві вибори", "Про вибори Президента України" та "Про вибори народних депутатів України"?

Відповідно до статті 19 Закону України "Про місцеві вибори" систему виборчих комісій, що здійснюють підготовку та проведення місцевих виборів, становлять: 1) Центральна виборча комісія, яка є виборчою комісією вищого рівня для всіх виборчих комісій з усіх місцевих виборів; 2) територіальні виборчі комісії; 3) дільничні виборчі комісії.

Згідно зі статтею 21 Закону України "Про вибори Президента України", вибори Президента України організовують і проводять: 1) Центральна виборча комісія; 2) окружні виборчі комісії; 3) дільничні виборчі комісії.

Статтею 24 Закону України "Про вибори народних депутатів України" визначено, що систему виборчих комісій, що здійснюють підготовку та проведення виборів народних депутатів України, становлять: 1) Центральна виборча комісія; 2) окружні виборчі комісії; 3) дільничні виборчі комісії.

При цьому, відповідно до статті 1 Закону, суб'єкти декларування – це особи, зазначені у пункті 1, підпунктах "а" і "в" пункту 2, пунктах 4 і 5 частини першої статті 3 цього Закону, інші особи, які зобов'язані подавати декларацію відповідно до цього Закону.

З огляду на зазначене, суб'єктами декларування є, зокрема, члени Центральної виборчої комісії (підпункт "ж" пункту 1 частини першої статті 3 Закону).

Крім того, підпунктом "а" пункту 2 частини першої статті 3 Закону визначено, що суб'єктами, на яких поширюється дія цього Закону є, зокрема, посадові особи юридичних осіб публічного права, які не зазначені у пункті 1 частини першої цієї статті.

Згідно з частинами п'ятою, сьомою статті 20 Закону України "Про місцеві вибори", територіальна виборча комісія є юридичною особою. Дільнична виборча комісія не є юридичною особою. У зв'язку з чим склад дільничної виборчої комісії не відноситься до суб'єктів декларування відповідно до Закону.

Пунктом 3 цього Роз'яснення надано визначення терміну "посадові особи юридичних осіб публічного права" для цілей Закону.

Водночас, згідно з положеннями законів України "Про вибори Президента України", "Про вибори народних депутатів України" та "Про місцеві вибори" окружні (територіальні) виборчі комісії з виборів Президента України, народних депутатів України та місцевих виборів, як юридичні особи публічного права, характеризуються специфічним напрямком діяльності та особливим порядком створення.

Відповідно до положень частин четвертої – шостої статті 22 Закону України "Про місцеві вибори" Центральна виборча комісія формує склад обласних, районних (крім районів в Автономній Республіці Крим), міських (міст обласного значення, міст Києва, Севастополя), районних у містах Києві, Севастополі територіальних виборчих комісій. Виборча комісія Автономної Республіки Крим формує склад районних (районів в Автономній Республіці Крим), міських (міст республіканського в Автономній Республіці Крим значення) територіальних виборчих комісій. Районні територіальні виборчі комісії формують склад міських (крім міст, зазначених у частинах четвертій, п'ятій та восьмій цієї статті), сільських, селищних територіальних виборчих комісій.

Згідно з частиною чотирнадцятою статті 22 Закону України "Про місцеві вибори" виборчі комісії (в тому числі Центральна виборча комісія), зазначені у частинах четвертій – дев'ятій цієї статті, одночасно з формуванням складу територіальної виборчої комісії призначають голову, заступника голови, секретаря такої виборчої комісії.

Відповідно до частини третьої статті 28 Закону України "Про місцеві вибори" за рішенням виборчої комісії голова, заступник голови, секретар

або в разі їх відмови інші члени територіальної виборчої комісії протягом виборчого процесу можуть виконувати свої повноваження у виборчій комісії на платній основі на підставі цивільно-правового договору між ними і виборчою комісією. Зазначені особи на цей період увільняються від виконання виробничих або службових обов'язків за основним місцем роботи зі збереженням стажу роботи.

Варто зазначити, що згідно з положеннями статей 22, 23 Закону України "Про вибори Президента України" та статей 25 – 27 Закону України "Про вибори народних депутатів України", окружні виборчі комісії з виборів Президента України та народних депутатів України створюються та формуються подібно територіальним виборчим комісіям місцевих виборів (далі – окружні (територіальні) виборчі комісії).

Питання щодо оплати праці членів виборчих комісій врегульовано постановою Кабінету Міністрів України від 28 липня 2004 року № 966 (відповідно до статті 40 Закону України "Про вибори Президента України", статті 47 Закону України "Про вибори народних депутатів України", статті 28 Закону України "Про місцеві вибори").

Порядок оплати праці членів окружних та дільничних виборчих комісій з виборів Президента України затверджено постановою Центральної виборчої комісії від 08 квітня 2014 року № 226.

Порядок оплати праці членів окружних та дільничних виборчих комісій з виборів народних депутатів України затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 05 вересня 2012 року № 848.

Механізм оплати праці членів територіальних і дільничних виборчих комісій з місцевих виборів врегульований Порядком оплати праці членів територіальних і дільничних виборчих комісій з місцевих виборів, нарахування та виплати одноразової грошової винагороди, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 08 вересня 2015 року № 687.

Зазначеними порядками та статтею 36 Закону України "Про вибори народних депутатів України", статтею 28 Закону України "Про місцеві вибори" передбачено, що оплата праці за виконання членами територіальних виборчих комісій своїх повноважень здійснюється на підставі цивільно-правового договору, форма якого наведена в цих же порядках.

Предметом такого договору є те, що виконавець зобов'язується виконувати свої обов'язки члена виборчої комісії, пов'язані з підготовкою та проведенням місцевих виборів, а замовник зобов'язується прийняти і оплатити надані виконавцем послуги в порядку, розмірі та строки, визначені цим договором.

Водночас трудові відносини всіх працівників регулює Кодекс законів про працю України.

Положеннями статті 21 Кодексу законів про працю України визначено, що трудовим договором є угода між працівником і власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом чи фізичною особою, за якою працівник зобов'язується виконувати роботу, визначену цією угодою, а власник підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган чи фізична особа зобов'язується виплачувати працівникові заробітну плату.

Відповідно до статті 94 Кодексу законів про працю України, заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу.

Це положення Кодексу законів про працю України кореспондується зі статтею 1 Закону України "Про оплату праці", згідно з якою, заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором роботодавець виплачує працівникові за виконану ним роботу.

Системний аналіз норм законодавства дозволяє зробити висновок, що постанову Центральної виборчої комісії чи окружної (територіальної) виборчої комісії щодо формування складу та призначення голови, заступника голови, секретаря, інших членів комісії, укладення такими особами відповідних цивільно-правових договорів з Центральною виборчою комісією чи окружною (територіальною) виборчою комісією, не можна вважати трудовим договором в розумінні Кодексу законів про працю України.

Крім того, відповідно до положень статті 28 Закону України "Про вибори Президента України", статті 25 Закону України "Про вибори народних депутатів України" та статті 27 Закону України "Про місцеві вибори" окружні (територіальні) комісії реалізують свої функції шляхом засідань та за своєю організацією роботи є колегіальними органами.

З урахуванням наведеного, голова, заступник голови, секретар та інші члени окружних (територіальних) виборчих комісій не є посадовими особами юридичних осіб публічного права в розумінні Закону.

(доповнено новим запитанням згідно із змінами, внесеними рішенням Національного агентства від 21.12.2018 № 3126)

4. Хто належить до службових осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище?

Перелік службових осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, визначений у примітці до статті 50 Закону, відповідно до якого під службовими особами, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, в цій статті розуміються:

Президент України, Прем'єр-міністр України, член Кабінету Міністрів України, перший заступник або заступник міністра, член Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Національної

комісії з цінних паперів та фондового ринку, Антимонопольного комітету України, Голова Державного комітету телебачення і радіомовлення України, Голова Фонду державного майна України, його перший заступник або заступник, член Центральної виборчої комісії, народний депутат України, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Директор Національного антикорупційного бюро України, Генеральний прокурор України, його перший заступник та заступник, Голова Національного банку України, його перший заступник та заступник, член Ради Національного банку України, Секретар Ради національної безпеки і оборони України, його перший заступник та заступник, Постійний Представник Президента України в Автономній Республіці Крим, його перший заступник та заступник, радник або помічник Президента України, Голови Верховної Ради України, Прем'єр-міністра України, особи, посади яких належать до посад державної служби категорії "А" або "Б", та особи, посади яких частиною першою статті 14 Закону України "Про службу в органах місцевого самоврядування" віднесені до першої-третьої категорій, а також судді, прокурори і слідчі, керівники, заступники керівників державних органів, юрисдикція яких поширюється на всю територію України, їх апаратів та самостійних структурних підрозділів, керівники, заступники керівників державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, юрисдикція яких поширюється на територію однієї або кількох областей, Автономної Республіки Крим, міст Києва та Севастополя, керівники державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, юрисдикція яких поширюється на територію одного або кількох районів, міста республіканського в Автономній Республіці Крим або обласного значення, району в місті, міста районного значення, військові посадові особи вищого офіцерського складу.

Інформація щодо того, чи належить суб'єкт декларування до службових осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, зазначається станом на останній день звітного періоду (станом на 31 грудня для щорічних декларацій). Це правило не поширюється на осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище станом на день початку роботи системи подання та оприлюднення декларацій в 2016 році, – такі суб'єкти декларування зазначають своє місце роботи, посаду, належність до осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, станом на день початку роботи системи в 2016 році. Це впливає з абзацу третього пункту другого Розділу XIII "Прикінцеві положення" Закону.

5. Які посади належать до посад з високим рівнем корупційних ризиків?

Відповідно до частини першої статті 50 Закону, перелік суб'єктів декларування, які займають посади, пов'язані з високим рівнем корупційних ризиків, затверджується Національним агентством.

На сьогодні згідно з рішенням Національного агентства від 17.06.2016 № 2 "Про затвердження переліку посад з високим та підвищеним рівнем корупційних

ризиків", зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 19.07.2016 за № 987/29117, до таких посад віднесено:

- посада Глави Адміністрації Президента України та посади його заступників;

- посади керівників та заступників керівників структурних підрозділів у складі самостійних структурних підрозділів центрального апарату Національного банку України;

- посади керівників та заступників керівників самостійних структурних підрозділів територіальних управлінь Державної судової адміністрації України;

- посади керівників державних підприємств, установ, організацій, інших суб'єктів господарювання державної форми власності та їх заступників, призначення яких здійснюється державними органами;

- посади державної служби, визначені структурою державних органів, юрисдикція яких поширюється на всю територію України, у разі недоцільності утворення структурних підрозділів;

- посади в органах місцевого самоврядування:

- перших заступників, заступників міських (міст обласного, республіканського в Автономній Республіці Крим, районного значення) голів, заступників сільських, селищних голів;

- заступників голів районних, районних в містах рад;

- секретарів міських (міст обласного, республіканського в Автономній Республіці Крим, районного значення), сільських, селищних рад;

- керуючих справами виконавчих комітетів міських (міст – обласних центрів та міста Сімферополя, міст обласного, республіканського в Автономній Республіці Крим значення) рад;

- голів постійних комісій з питань бюджету обласних, Київської та Севастопольської міських рад (у разі коли вони працюють у раді на постійній основі).

При цьому звертаємо увагу, що наведений перелік може змінюватися Національним агентством залежно від результатів моніторингу стану корупції. Відтак, для з'ясування актуального переліку слід звертатися до офіційного сайту Національного агентства.

6. Як заповнювати декларацію, якщо член сім'ї відмовляє у наданні необхідної для декларування інформації суб'єкту декларування?

Якщо член сім'ї суб'єкта декларування відмовив йому у наданні всієї або частини інформації, що повинна бути відображена в декларації, і при цьому самому суб'єкту декларування ця інформація не відома, він обирає у відповідних полях електронної форми декларації помітку "Член сім'ї не надав інформації". Якщо член сім'ї відмовився надати таку інформацію, але ця інформація відома

суб'єкту декларування або може бути ним отримана з офіційних джерел (наприклад, правовстановлюючі документи, відповідні державні реєстри), то суб'єкт декларування повинен відобразити у декларації всю відому йому інформацію.

Якщо члену сім'ї відповідна інформація не відома і вона не може бути ним отримана із офіційних джерел (наприклад, правовстановлюючі документи, відповідні державні реєстри), то у відповідних полях електронної форми декларації слід обрати помітку "Не відомо" (якщо така помітка доступна у відповідному полі згідно з Технічними вимогами до полів форми декларації осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, що затверджуються Національним агентством).

7. Як відображати в декларації інформацію щодо об'єктів, які перебувають у спільній власності?

У випадку спільної сумісної власності, яка не передбачає виділення часток: у розділах декларації, де зазначається спільна власність на майно, при додаванні нового об'єкта в полі "Тип права" слід обрати варіант "Спільна власність", а в полі "Частка власності" слід обрати помітку "Не застосовується". Як і в інших полях, ця можливість обрання тієї чи іншої помітки (кнопки) з'являється після натискання на відповідному полі.

У випадку ж спільної часткової власності, після вибору типу права "Спільна власність" необхідно вказати частку власності кожного із співвласників у відповідному полі.

8. Чи потрібно повторно зазначати дані про себе як співвласника майна при заповненні розділу декларації щодо членів своєї сім'ї, якщо вже навів свої та їхні дані як співвласників при заповненні розділу декларації щодо себе?

Якщо об'єкт декларування (нерухоме майно, транспортний засіб тощо) перебуває у спільній власності суб'єкта декларування та членів його сім'ї, то такий об'єкт зазначається у відповідному розділі форми декларації лише один раз. Тобто, якщо новий об'єкт був доданий у формі декларації як такий, що стосується суб'єкта декларування, і при цьому було зазначено, що член сім'ї є співвласником цього об'єкта, то цей об'єкт не слід повторно відображати як об'єкт, що стосується члена сім'ї.

Аналогічно слід заповнювати декларацію у випадку, коли йдеться про майно члена сім'ї, співвласником якого є інший (крім суб'єкта декларування) член сім'ї, тобто не дублюючи відомості про таке майно при заповненні інформації щодо інших членів сім'ї.

Це правило не застосовується, якщо член сім'ї має стосовно об'єкта декларування права інші, ніж власність (наприклад, право користування).

Приклади:

1. Якщо квартира належить суб'єкту декларування та члену його сім'ї з часткою співвласності кожного у 50%, то об'єкт додається в декларацію один раз як об'єкт нерухомості, що стосується суб'єкта декларування, із зазначенням відповідних часток співвласності, і не додається як об'єкт, що стосується члена сім'ї – співвласника.

2. Суб'єкт декларування є власником 1/10 об'єкта комерційної нерухомості (наприклад, офісу), решта (9/10) належить третій особі (фізичній або юридичній), яка не є членом сім'ї цього суб'єкта декларування. При цьому одна із зазначених часток (1/10 або 9/10) була передана в користування члену сім'ї суб'єкта декларування. У цьому випадку інформація про такий об'єкт нерухомості повинна бути зазначена в декларації двічі: вперше, як об'єкт нерухомості, що стосується суб'єкта декларування (із зазначенням його частки та даних про співвласника і його частку власності); вдруге, як об'єкт нерухомості, що стосується члена сім'ї суб'єкта декларування (із зазначенням того, що об'єкт перебуває на праві користування у члена сім'ї, і вказанням даних про третю особу – власника майна, яке було передано в користування).

9. Якщо співвласник майна (крім члена сім'ї) відмовляється надати інформацію, необхідну для заповнення декларації, яким чином відобразити це в декларації?

Якщо третя особа (наприклад, співвласник об'єкта декларування, який не є членом сім'ї суб'єкта декларування) відмовила суб'єкту декларування або члену його сім'ї у наданні інформації, що повинна бути відображена в декларації, то суб'єкт декларування відображає у декларації ту інформацію, яка йому відома, а щодо решти обирає у відповідних полях електронної форми декларації помітку "Не відомо".

10. Якщо майно перебуває у співвласності, що мається на увазі під вартістю майна – вартість всього об'єкта чи частки суб'єкта декларування (члена сім'ї) у спільній власності на майно?

Якщо об'єкт перебуває у спільній сумісній (тобто без поділу на частки) власності суб'єкта декларування та/або членів його сім'ї, то зазначається вартість всього об'єкта декларування. Якщо об'єкт перебуває у спільній частковій власності суб'єкта декларування та/або членів його сім'ї, то зазначається сумарна вартість відповідних часток у власності на об'єкт, які належать суб'єкту декларування та/або члену його сім'ї, якщо останній надав таку інформацію або якщо вона відома суб'єкту декларування. Наприклад, якщо частка 1/4 об'єкта нерухомості належить суб'єкту декларування, 1/2 об'єкта належить члену сім'ї суб'єкта декларування, а решта (1/4) належить третій особі (яка не є суб'єктом декларування або членом його сім'ї), то в декларації зазначається вартість частки 3/4 в об'єкті декларування, що належить суб'єкту декларування та члену його сім'ї.

11. Чи слід декларувати майно, якщо суб'єкт декларування користувався ним упродовж року, але станом на 31 грудня вже не користується?

Більшість об'єктів декларування (а саме: нерухомість, об'єкти незавершеного будівництва, цінне рухоме майно, транспортні засоби, цінні папери, корпоративні права, юридичні особи, кінцевим бенефіціарним власником (контролером) яких є суб'єкт декларування або члени його сім'ї, нематеріальні активи, грошові активи, фінансові зобов'язання, членство в громадських об'єднаннях або входження до їхніх органів) декларується відповідно до їх наявності станом на останній день звітного періоду. Наприклад, при поданні щорічної декларації, якщо зазначені об'єкти станом на 31 грудня попереднього року не перебувають у володінні, користуванні або власності (для різних об'єктів передбачено різні права – див. відповідні розділи декларації) суб'єкта декларування або членів його сім'ї, то вони не повинні відображатися в декларації, навіть якщо вони перебували на такому праві упродовж певного часу у звітному періоді.

Водночас щодо деяких об'єктів Закон передбачає їх декларування незалежно від наявності станом на останній день звітного періоду. Це стосується доходів, у тому числі подарунків, які були отримані (нараховані) у звітному періоді, видатків та правочинів, вчинених у звітному періоді, посади чи роботи, що виконувалися за сумісництвом. Наприклад, Закон зобов'язує декларувати видатки та всі правочини, вчинені у звітному періоді, на підставі яких у суб'єкта декларування виникає або припиняється право власності, володіння чи користування, у тому числі спільної власності, на нерухоме або рухоме майно, нематеріальні та інші активи, а також виникають фінансові зобов'язання. Такі відомості зазначаються у разі, якщо розмір відповідного видатку (вартість предмета правочину) перевищував 50 ПМ, встановлених для працевдатних осіб на 1 січня звітного року. Зазначені видатки та правочини відображаються незалежно від того, чи залишається предмет, який був придбаний (набутий) внаслідок відповідного видатку чи правочину, у суб'єкта декларування станом на кінець звітного періоду.

12. Що розуміється під іншими правами користування?

Закон передбачає обов'язок зазначати в декларації окремі об'єкти, які належать суб'єкту декларування або члену його сім'ї на праві користування. Такими правами користування можуть бути: оренда, сервітути, право користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис), право забудови земельної ділянки (суперфіцій), утримання, застава, користування на підставі довіреності, у тому числі генеральної довіреності, інші права, передбачені законом. Визначення зазначених категорій наведено у Цивільному кодексі України.

13. Якими є правила зазначення вартості об'єктів декларування в декларації?

За загальним правилом інформація про вартість відповідного майна повинна вказуватись на дату набуття права власності на нього (як зазначено в документі, на підставі якого було набуто право власності) у грошовій одиниці України або на дату набуття майна у володіння чи користування, якщо не йдеться про власність. При цьому вартість об'єктів декларування, що перебувають у володінні чи користуванні суб'єкта декларування або члена його сім'ї, зазначається у випадку, якщо вона відома суб'єкту декларування або повинна була стати відомою внаслідок вчинення відповідного правочину.

Правила відображення в декларації вартості майна мають особливості залежно від типу майна:

- для об'єктів нерухомості зазначається як вартість на дату набуття об'єкта у власність, володіння або користування, так і вартість відповідно до останньої проведеної оцінки. Якщо вартість на дату набуття об'єкта на певному праві не відома суб'єкту декларування і вона не може бути визначена на підставі правовстановлюючих документів, при заповненні відповідного поля декларації про вартість майна слід обрати помітку "Не відомо". Те саме стосується поля декларації про вартість майна за останньою грошовою оцінкою – якщо така оцінка не проводилась чи її результати невідомі суб'єкту декларування, при заповненні відповідного поля слід обрати помітку "Не відомо";

- вартість цінного рухомого майна відображається станом на дату його набуття у власність, володіння або користування;

- вартість транспортних засобів відображається станом на дату його набуття у власність, володіння або користування;

- вартість цінних паперів відображається відповідно до їх номінальної вартості.

Відповідно до частини четвертої статті 6 Закону України "Про цінні папери та фондовий ринок" акція має номінальну вартість, установлену в національній валюті. Відповідно до частини шостої статті 7 зазначеного Закону облігація має номінальну вартість, визначену в національній валюті, кратну 1 гривні, а якщо це передбачено проспектом облігацій (рішенням про розміщення облігацій, а для державних облігацій – умовами їх розміщення), – в іноземній валюті, кратну одиниці такої іноземної валюти. Виходячи з визначення номінальної вартості вказаних цінних паперів, у декларації має відобразитися кількість таких цінних паперів та номінальна вартість одного цінного паперу.

Законодавством визначено ряд цінних паперів, які не мають номінальної вартості, а посвідчують права особи на отримання грошового доходу, на одержання суми вкладу та процентів, право на виплати власнику цінного паперу або посвідчують безумовне грошове зобов'язання.

Відповідно до частини першої статті 11 Закону України "Про цінні папери та фондовий ринок" казначейське зобов'язання України – державний цінний папір, що розміщується виключно на добровільних засадах серед фізичних осіб, посвідчує факт заборгованості Державного бюджету України перед власником казначейського зобов'язання України, дає власнику право на отримання грошового доходу та погашається відповідно до умов розміщення казначейських зобов'язань України. Номінальна вартість казначейських зобов'язань України може бути визначена у національній або іноземній валюті. Відповідно у декларації має відображатися визначена номінальна вартість таких цінних паперів відповідно до їх кількості.

Відповідно до частини першої статті 12 вказаного Закону інвестиційний сертифікат – цінний папір, який розміщується інвестиційним фондом, інвестиційною компанією, компанією з управління активами пайового інвестиційного фонду та посвідчує право власності інвестора на частку в інвестиційному фонді, взаємному фонді інвестиційної компанії та пайовому інвестиційному фонді.

Відповідно до частини першої статті 13 вказаного Закону ощадний (депозитний) сертифікат – цінний папір, який підтверджує суму вкладу, внесеного у банк, і права вкладника (власника сертифіката) на одержання зі спливом встановленого строку суми вкладу та процентів, встановлених сертифікатом, у банку, який його видав.

Відповідно до частини першої статті 14 цього ж Закону вексель – цінний папір, який посвідчує безумовне грошове зобов'язання векселедавця або його наказ третій особі сплатити після настання строку платежу визначену суму власнику векселя (векселедержателю).

Відповідно до частини першої статті 15¹ зазначеного Закону державний дериватив – цінний папір, що розміщується державою на міжнародних фондових ринках і підтверджує зобов'язання України відповідно до умов розміщення цього цінного папера здійснити виплати власнику цього цінного папера в разі досягнення певних показників валового внутрішнього продукту України, а також здійснити інші виплати.

Таким чином, у декларації відображається кількість таких цінних паперів, а в полі "Номінальна вартість" необхідно обрати помітку "Не застосовується";

(додовнено абзацами сьомим-чотирнадцятим згідно із змінами, внесеними рішенням Національного агентства від 29.12.2018 № 3225)

- вартість корпоративних прав відображається у грошовому вираженні станом на дату їх набуття або – якщо проводилася грошова оцінка таких прав і результати оцінки відомі суб'єкту декларування – відповідно до результатів такої оцінки;

- вартість подарунків у формі, іншій ніж грошова, відображається станом на дату їх отримання суб'єктом декларування або членом його сім'ї;

- вартість нематеріальних активів відображається станом на дату виникнення права власності на такий актив.

14. Що означає в декларації тип права "Власником є третя особа, але суб'єкт декларування або член його сім'ї отримує чи має право на отримання доходу від такого об'єкта або може прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти щодо такого об'єкта дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ним"?

Згідно з частиною третьою статті 46 Закону, у декларації необхідно зазначати об'єкти декларування, передбачені пунктами 2-8 частини першої цієї статті, "бенефіціарним власником" яких є суб'єкт декларування або член його сім'ї. Таким чином, законодавець намагався охопити майно, яке формально не належить суб'єкту декларування (члену його сім'ї), але фактично ним контролюється. При цьому вимога декларувати такі об'єкти поширюється лише на декларації службових осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, а також суб'єктів декларування, які займають посади, пов'язані з високим рівнем корупційних ризиків, відповідно до статті 50 Закону.

Відповідно до частини третьої статті 46 Закону, йдеться про об'єкти права власності третьої особи, яким властива принаймні одна з таких характеристик:

1) суб'єкт декларування або член його сім'ї отримує чи має право на отримання доходу від такого об'єкта;

2) суб'єкт декларування або член його сім'ї може прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти щодо такого об'єкта дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ним.

1. Для цілей декларування під отриманням (або правом на отримання) доходу від майна, власником якого є третя особа, слід розуміти ситуації, коли наявна сукупність таких ознак:

- суб'єкт декларування або член його сім'ї є безпосереднім отримувачем доходу (можливого доходу) від майна, власником якого є третя особа;

- суб'єкт декларування або член його сім'ї мають право розпоряджатись у повному обсязі, на власний розсуд доходом (можливим доходом) від майна, власником якого є третя особа.

За наявності права отримання можливого доходу суб'єктом декларування чи членом його сім'ї від об'єкта права власності третьої особи, суб'єкт декларування повинен вказати такий об'єкт та його власника у відповідному розділі декларації залежно від типу майна (об'єкти нерухомості, цінні рухомі речі, транспортні засоби тощо).

Приклад: Третя особа купує акції підприємства – емітента із зазначенням у відповідному правочині суб'єкта декларування (члена його сім'ї) як отримувача права на можливий дохід (залежно від результатів господарської діяльності підприємства) у вигляді дивідендів від цього об'єкта власності.

У разі фактичного отримання доходу протягом звітного періоду від такого майна, суб'єкт декларування додатково зобов'язаний зазначити це у розділі "Доходи, у тому числі подарунки", відобразивши отримання такого доходу на праві власності (тобто обравши у формі декларації у полі "Тип права" варіант "Власність").

Приклад: Третя особа здає в оренду об'єкт нерухомості із зазначенням суб'єкта декларування (члена його сім'ї) як отримувача орендної плати (доходу) від користування цим об'єктом.

Водночас слід звернути увагу на те, що коли суб'єкт декларування або член його сім'ї є "бенефіціарним власником" як майна третьої особи, так і доходу (можливого доходу) від такого майна, відомості про це подаються суб'єктом декларування як у розділі про відповідне майно, так і в розділі "Доходи, у тому числі подарунки" із зазначенням, що таке майно (дохід) належить на праві власності іншій особі, але суб'єкт декларування або член його сім'ї є його бенефіціаром. Для цього у відповідному розділі декларації у полі "Тип права" слід обрати варіант "Власником є третя особа, але суб'єкт декларування або член його сім'ї отримує чи має право на отримання доходу від такого об'єкта або може прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти щодо такого об'єкта дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ним".

2. Незалежно від отримання (права на отримання) доходу від майна, власником якого є третя особа, суб'єкт декларування повинен відобразити у декларації майно, щодо якого він чи член його сім'ї може вчиняти дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ним. Такі дії можуть вчинятися як безпосередньо, так і через інших фізичних чи юридичних осіб.

Йдеться про ситуації, коли суб'єкт декларування (член його сім'ї) контролює певне майно через неформалізоване право розпорядження ним шляхом фактичної можливості визначення долі цього майна.

Приклади:

- третя особа придбала транспортний засіб за кошти суб'єкта декларування. При цьому, хоча транспортний засіб і перебуває у власності третьої особи, але суб'єкт декларування має можливість користуватися ним на власний розсуд або вказати третій особі продати його у будь-який момент.

- третя особа є номінальним (довірчим) власником майна і володіє майном в інтересах (на користь) суб'єкта декларування або члена його сім'ї, а також виконує юридично значимі дії щодо такого майна лише на підставі вказівок бенефіціарного власника такого майна, тобто суб'єкта декларування або члена його сім'ї.

Важливо зазначити, що можливість контролю над майном третьої особи має бути обґрунтованою, тобто виключати випадки, коли третя особа є реальним власником майна і діє за власною волею (з власної ініціативи) в інтересах

суб'єкта декларування. При визначенні того, чи є третя особа реальним власником слід враховувати, зокрема, майновий стан такої особи, а саме чи могла вона придбати відповідне майно, зважаючи на доходи та наявні грошові активи.

Приклад: Якщо батько суб'єкта декларування, який не проживає спільно із ним (тобто не є членом його сім'ї в цілях декларування), є реальним власником гаража і на прохання суб'єкта декларування або з власної ініціативи передає гараж у користування третій особі або продає гараж, суб'єкт декларування не зазначає про це як про свою "бенефіціарну власність" відповідно до частини третьої статті 46 Закону.

3. Відомості щодо об'єктів права власності третьої особи, від яких отримується дохід (є право на отримання доходу) або щодо яких суб'єкт декларування або член його сім'ї може вчиняти дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження, не зазначаються в декларації суб'єктом декларування у таких випадках:

1) об'єкт права власності третьої особи (в тому числі члена сім'ї суб'єкта декларування) перебуває у спільній (частковій або сумісній) власності із суб'єктом декларування або членом його сім'ї і вже задекларований як такий. Наприклад, якщо майно перебуває у спільній власності суб'єкта декларування та його члена сім'ї і при цьому суб'єкт декларування може вчиняти щодо такого майна дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ним, то таке майно зазначається як об'єкт суб'єкта декларування, що належить йому на праві спільної власності із зазначенням співвласника – члена сім'ї, і не зазначається як об'єкт, власником якого є третя особа, але суб'єкт декларування може прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти щодо такого об'єкта дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ним;

2) вартість об'єкта менша порогу декларування, встановленого у пунктах 3, 7 та 8 частини першої статті 46 Закону для відповідних типів майна;

3) об'єкт належить на праві власності юридичній особі, кінцевим бенефіціарним власником (контролером) якої є суб'єкт декларування або член його сім'ї, та головним призначенням такого об'єкта є використання у господарській діяльності такої юридичної особи (промислове обладнання, спеціальна техніка тощо) і ця юридична особа вже задекларована як така у відповідному розділі декларації згідно з пунктом 5-1 частини першої статті 46 Закону;

4) суб'єкт декларування не є службовою особою, яка займає відповідальне та особливо відповідальне становище, та не займає посаду, пов'язану з високим рівнем корупційних ризиків, відповідно до статті 50 Закону.

15. Як розрахувати поріг декларування для окремих об'єктів декларування?

Відповідно до статті 46 Закону, окремі об'єкти декларування зазначаються в декларації, лише якщо їхня вартість (розмір) перевищує суму, що становить

еквівалент певної кількості прожиткових мінімумів. Наприклад, цінне рухоме майно (крім транспортних засобів) зазначається, якщо його вартість перевищує 100 ПМ; грошові активи зазначаються, якщо їхня сукупна вартість перевищує 50 ПМ; видатки зазначаються, якщо розмір видатку перевищує 50 ПМ.

При цьому розмір прожиткового мінімуму встановленого для працездатних осіб визначається станом на 1 січня звітного року. У цілях вирахування розміру ПМ, під звітним роком розуміється рік, який охоплений декларацією. Наприклад, для щорічної декларації, що подається в 2016 році, застосовується розмір ПМ станом на 1 січня 2015 року (1218 грн.); для щорічної декларації, що подається в 2017 році, – станом на 1 січня 2016 року (1378 грн.).

(запитання 15 згідно із змінами, внесеними рішенням Національного агентства від 30.09.2016 № 57)

16. Чи можна подати виправлену декларацію або іншим чином виправити інформацію, зазначену в декларації?

Згідно з частиною четвертою статті 45 Закону, суб'єкт декларування має право подати, за власною ініціативою, виправлену версію своєї декларації упродовж семи календарних днів після дня подання відповідної декларації. Для цього немає необхідності звертатися до Національного агентства. Для подання виправленої декларації слід натиснути на кнопку "Подати виправлену декларацію", яка є видимою упродовж відповідного строку у персональному електронному кабінеті суб'єкта декларування у полі поданої декларації. При цьому суб'єкт декларування має право подати виправлену декларацію упродовж семи днів лише один раз.

У суб'єкта декларування відсутня можливість подати виправлену декларацію за власною ініціативою після спливу семиденного строку.

У разі виявлення суб'єктом декларування у поданій декларації недостовірних відомостей після семиденного строку суб'єкт декларування може звернутись до Національного агентства через персональний електронний кабінет, деталізовано описати виявлені неточності або помилки. Відповідна інформація буде врахована Національним агентством у разі проведення повної перевірки (перевірки) декларації відповідного суб'єкта декларування.

(запитання 16 згідно із змінами, внесеними рішеннями Національного агентства від 13.10.2017 № 902, від 02.02.2018 р. № 118)

17. Яким є порядок перевірки факту подання та своєчасності подання декларації?

Згідно із статтею 49 Закону, державні органи, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, а також юридичні особи публічного права зобов'язані перевіряти факт подання суб'єктами декларування, які в них працюють (працювали), відповідно до цього Закону декларацій та повідомляти Національне агентство про випадки неподання чи несвоєчасного подання таких декларацій у визначеному ним порядку. Порядок здійснення

такого контролю та порядок інформування Національного агентства про виявлені факти неподання або несвоєчасного подання декларацій визначається Національним агентством.

Якщо за результатами контролю встановлено, що суб'єкт декларування не подав декларацію, Національне агентство письмово повідомляє такого суб'єкта про факт неподання декларації, і суб'єкт декларування повинен протягом десяти днів з дня отримання такого повідомлення подати декларацію в порядку, визначеному частиною першою статті 45 цього Закону.

Одночасно Національне агентство письмово повідомляє про факт неподання декларації керівнику державного органу, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, їх апарату, юридичної особи публічного права, в якому працює відповідний суб'єкт декларування, та спеціально уповноваженим суб'єктам у сфері протидії корупції.

Слід пам'ятати, що за несвоєчасне подання без поважних причин декларації передбачено адміністративну відповідальність відповідно до статті 172⁶ Кодексу України про адміністративні правопорушення, а за умисне неподання декларації – кримінальну відповідальність згідно із статтею 366¹ Кримінального кодексу України.